

Asia: VN/33727/2023

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta

HE-luonnokselle annettu valmistelu-aika on ollut liian lyhyt kokonaisuuden laajuus huomioiden, esim. rinnakkaistekstit puuttuvat luonnoksesta. Hyvää kuitenkin on, että lausuntoajasta ei ole tingitty.

Toiminnan ohjauksen kokeilu on periaatteessa kannatettava. Säädökset vaativat kuitenkin vielä tarkentamista, koska ne saattavat mahdollistaa valtion ohjauksen tosiasiallisen tiukkenemisen.

Esityksissä järjestämislupasääntelyn ja neuvottelumenettelyn rooli ja asema on vielä epäselvä.

Rahoitusjärjestelmän suhteellisuus ja monimutkaisuus hankaloittavat arviointia siitä, ohjaako rahoitusjärjestelmä toimintaa hallitusohjelman linjausten mukaisesti. Oppimisen tuen uudistamisessa korostuu opettajan rooli säädöksiin sisällyttäessä tukiopeutuksessa ja erityisopetuksen vahvistamisessa.

Ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöä on muutettu tiuhaan tahtiin. Koulutuksen järjestäjille pitäisi antaa työrauha toiminnan kehittämiseksi.

Ammatillisen koulutuksen kokeilua koskevat säädösehdotukset

Kokeiluun tulee valita lähtökohdiltaan erilaisia monialaisia koulutuksen järjestäjiä eri puolilta maata, jotta alueelliset ja koulutuksen järjestäjien erityispiirteet voidaan huomioida.

Lakiluonnoksessa kokeilusta 5 § Rajoitukset kokeilulupaan kohta 3) ja asetusluonnos 1 § rajoitettavat tutkinnot: Kokeilun tulee mahdollistaa tosiasiallisesti koulutuksen järjestäjille riittävän laaja tutkintojen järjestämisoikeus. Lisäksi kokeilulakiluonnoksen säännöksiä tulee selkeyttää ja täsmentää.

Neuvottelumenettely:

Toiminnanohjauksen kokeilu nähdään kannatettavana. Se mahdollistaa paremmin, nopeammin ja joustavammin työelämän osaamistarpeisiin vastaamisen.

Koulutuksen järjestäjän osallistuminen työvoimakoulutusten tarjonnan suunnitteluun on positiivista. Näemme, että näin myös työvoimakoulutusten tarjonta saadaan työelämän tarvetta vastaavaksi.

Koulutuksen järjestäjien kanssa neuvottelun tavoitteen kirjaaminen nähdään hyvänä. Lisäksi käytävän neuvottelun sisältö on hyvä määritellä mahdollisimman tarkasti etukäteen tai ohjata kysymyksiin. Näin yhdenvertaisuus toteutuisi ja valmistautuminen neuvotteluun mahdollistuisi. Esityksissä jää nyt epäselväksi, mistä neuvottelujen perusteella sopimuksessa sovitaan ja mistä opetus- ja kulttuuriministeriö voi päättää, mikäli sopimukseen ei päästä.

Mahdolliset kokeilulupaan tulevat rajoitukset olisi hyvä määritellä ennen kokeilulupahakuprosessin aloittamista. Selkeä prosessi neuvottelumenettelyyn.

Luonnoksesta puuttuu vanhan lainsäädännön maininta toiminta-alueesta: ”Toiminta-alueen lisäksi tutkintoja ja koulutusta voi järjestää myös muualla Suomessa, ei kuitenkaan Ahvenanmaan maakunnassa.” Kyseinen lisäys on tärkeä, tutkintojen suorittaminen vuorovaikutteisina verkkototeutuksina muodostaa tilanteen, jossa hakijat tulevat ympäri Suomea.

Rahoituksen uudistusta koskevat säädösehdotukset

Uusi rahoituksen jakautuminen tukee oppisopimuskoulutusta. Tällä on kuitenkin vaikutusta perustutkinto-opiskelijoiden rahoitukseen, joilla osaamisen hankkimisen aika on usein pidempi ja hakeutuvat pääsääntöisesti koko tutkinnon suorittajiksi.

Hyvää kuitenkin on, jos rahoitus saadaan todellisten toteutuneiden opiskelijavuosien mukaan. Kannustaminen opiskeluun hankkimalla osaamista opintokokonaisuuksina on kannatettava. Tärkeää on, että opiskelija voisi kerätä tutkinnon osia eri tutkinnoista ilman tutkinnon muodostumista. Tässä huomiota tulee kiinnittää perustutkintojen yhteisiin opintoihin. Asiasta tulee informoida myös työelämää.

Liiketoiminnan koulutusta ei pystytä järjestämään uuden rahoitusasetuksen mukaisella 0,41 kustannuskertoimella. Poistettavaksi esitetään opiskelijamaksujen periminen ammatti- ja erikoisammattitutkintojen osalta. Tämä saattaa vähentää ko. koulutusten tarjontaa. Näitä tutkintoja on järjestetty muuttuvan osaamis- ja työelämän tarpeen mukaisesti. Koulutuspolun suunnittelussa on huomioitu aiemmin hankittu osaaminen, jonka vuoksi osaamisen hankkimisen aika on lyhyt ja työelämään siirtyminen nopeaa.

Epäselväksi jää, miten oppisopimusopiskelijat huomioidaan suoriterahoituksessa työllistymisen osalta. Jäävätkö koulutuksen järjestäjät, joilla on paljon oppisopimusopiskelijoita kokonaan vaille ko. rahoitusta? Miten turvataan ajantasaisen tiedon saanti työllistyvien osalta, erityisesti tutkinnon osan suorittamisen jälkeen?

Rahoituksen leikkaus aikuiskoulutuksesta heikentää koulutuksen järjestäjän mahdollisuutta vastata työelämän muuttuviin osaamistarpeisiin. Uudelleen kouluttautuminen työvoimapula-ammatteihin vaikeutuu.

Vankilakoulutuksen rahoitus tulee turvata harkinnanvaraisella rahoituksella ja sitä tulee saada yhdenvertaisin perustein kaikkien koulutuksen järjestäjien, jotka järjestävät ko. koulutusta.

Rahoitusjärjestelmän osalta epäselväksi jää, ohjaako uudistus osaltaan toimintaa hallitusohjelman tavoitteiden suuntaisesti ja onko koulutuksen järjestäjillä mahdollisuutta toteuttaa muutoksia.

Oppimisen tukea ja erityistä tukea koskevat säädösehdotukset

Erityisopetus on laajeneva tehtävä koulutuksen järjestäjille. Erityisopetus tulee määritellä selkeästi, mitä se on ja milloin oikeus sen saamiseen syntyy.

Mikäli erityinen tuki korvataan erityisopetuksella, tulisi opetuksen olla mahdollista myös muiden opettajien toimesta. Tällöin opetus perustuisi erityisopettajan konsultaatioon, jossa huomioitaisiin opiskelijan tarve erityisopetukseen. Tärkeää on huomioida, millä tämä rahoitetaan, jos erityisen tuen painokerroin poistuu. Tässä korotuskerroin tulisi säilyttää. Erityisopetuksesta aiheutuvien lisäkustannusten korvaaminen hankerahoituksella ei ole kannatettavaa.

Nuorten kuulemisen yhteydessä saatu palaute on samaa, jonka koulutuksen järjestäjän näkökulmasta on noussut esiin. Erityisesti jaksamiseen ja henkilökohtaiseen tukeen tulisi panostaa. Näin koulutuksen vaikuttavuus paranisi ja mahdolliset opintojen keskeytykset saataisiin vähenemään. Nuorten haasteet ovat moninaiset, joita tulee tukea osaamisen hankkimisen ohessa. Rahoituksessa työllistymisen merkitys lisääntyy, mutta myös opintojen aikaiseen tukitoimien rahoitukseen olisi saatava merkittävä parannus.

Tilauuskoulutusta koskevat säädösehdotukset

Lainsäädäntömuutokset eivät saa vaarantaa koko Suomen osaavan työvoiman saatavuuden turvaamista. Laadunvarmistuksen toteuttaminen on kuitenkin tärkeää samoin kuin toiminnan valvonta. Näin varmistetaan, että tähän ei liity esim. ihmiskauppaa. Koulutuksen järjestäjän mahdollisuudet valvonnan toteuttamiseen ovat kuitenkin olemattomat. Etupainotteinen työllistymisen varmistaminen tulee huomioida. Pienten koulutuksen järjestäjien mahdollisuudet toteuttaa tilauuskoulutusta jatkossa vähenevät lainsäädäntöuudistusten myötä huomattavasti.

Muut ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia koskevat säädösehdotukset

Muu ammatillinen koulutus tukee työelämän tarvetta täsmäosaamiseen. Mikäli tämä korvataan paikallisten tutkinnon osien tarjontaa lisäämällä, voisiko paikallisen tutkinnon osan laajuutta pienentää?

Henkilöstökoulutuksen poistuminen lainsäädännöstä on kannatettavaa.

TE24 -uudistuksen myötä palvelujen laajentaminen asiakastarpeen mukaisesti tulee ajankohtaiseksi. Asiakasryhmä tarvitsee osaamisen hankkimisen ohella myös entistä yksiköllisempää tukea ja ohjausta. Osaamisen hankkiminen on lyhytaikaista ja nopeaan työllistymiseen tähtäävää. Lyhyt koulutusaika ei kuitenkaan tuota resurssia ko. tehtävän hoitamiseen.

Asetusluonnokset

-

Muut kommentit

Työelämälle tulisi suunnata vain yksi palautekysely.

Miten työllistyneiden määrä kartoitetaan esim. tutkinnon osan suorittaneet ja millä aikajänteellä?

Perusopetuksen laadunvarmistus tulee turvata, jotta siirtymä toisen asteen opintoihin on mahdollista.

Ammattilukiokoulutuksen rahoitusta on vahvistettava ja katsottava koulutuspolitiikassa vahvemmin 2030-luvulle huomioiden mm. ikäluokkakehitys tulevaisuuden ennakoinnissa.

Rautanen Riitta
SASKY koulutuskuntayhtymä